

การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ป่าชุมชนดงหัน บ้านท่าม่วง

ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*

Participatory Forest Management: A Case Study of Dong Han Community, Ban Tha Muang Tha Muang Sub-district, Selaphum District, Roi Et Province

กนกวรรณ ทุมอนันต์¹, อติศักดิ์ ทุมอนันต์² และฉัตรชัย ชมชาวี³

Kanokwan Thumanan¹, Adisak Thumanan² and Chatchai Chomcharee³

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด¹

Roi Et Rajabhat University¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{2,3}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{2,3}

Email : k.thumanan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการป่าแบบมีส่วนร่วมป่าชุมชนดงหัน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 20 คน การวิเคราะห์ข้อมูลให้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการป่าแบบมีส่วนร่วมป่าชุมชนดงหัน มีการวางโครงสร้างการบริหารการทำงานอย่างชัดเจน เน้นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนและหน่วยงานเทศบาลตำบลท่าม่วงเป็นผู้บริหารงานหลัก มีการระดมคนในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน โรงเรียน วัด และหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงหัน โดยมีการวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรม ได้แก่ การปลูกป่า บวชป่า และมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชุมชนดงหัน 2. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลท่าม่วง ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยให้ โรงเรียนและศาสนาเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่ การทำพิธีบวชป่า เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการหวงแหน การศรัทธา เกรงกลัวในการตัดไม้ทำลายป่า จัดตั้งคณะกรรมการสอดส่องดูแลอย่างเป็นระบบให้ชัดเจน และครอบคลุมให้ทั่วพื้นที่ป่าชุมชนดงหัน

คำสำคัญ : การจัดการ; ป่าชุมชน; การมีส่วนร่วม

* Received March 14, 2020; Revised June 1, 2021; Accepted June 9, 2021

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study participatory forest management Dong Han Community Forests and to study guidelines for promoting public participation in community forest conservation. This was a qualitative study that analyzed descriptive results. The research instrument was an interview form, a sample of 20 personnel used in the research. Data analysis provided a descriptive method.

The results of this study found that: 1. The results of the research showed that the work management structure was clearly established. Focus on participatory work processes Community leaders and the Tha Muang Municipality are the main administrators. There is mobilization in the community. Folk philosopher Schools and temples, as well as departments Become involved in the conservation of Dong Han community forest. With advance planning for forest a forestation activities, forest ordination and government agencies to support the budget for Dong Han community forest conservation activities. 2. The results of the research showed that the guidelines for promoting participation of the Tha Muang Municipality Local philosophers and community leaders increased administrative efficiency and emphasized cooperative work by providing Schools and religions play a role in conserving community forests, including forest ordination ceremony. To incentivize the tenacity of faith and fear of deforestation Establish a systematic monitoring committee. And cover all areas of the Dong Han community forest.

Keywords : Management; Community Forest; Participation

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โดยพื้นฐานสังคมชนบทไทยชาวบ้านล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเพื่อปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ แหล่งอาหารที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้พึ่งพาน้ำที่มีต้นธารจากป่าเพื่อการเกษตรอาศัยผลผลิตจากป่าเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม อีกทั้งป่ายังเป็นแหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ ชุมชนพื้นเมืองหรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ และชุมชนท้องถิ่นแทบทุกแห่งมีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในการจัดการและดูแล

รักษาป่า เช่นความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่ารักษาต้นน้ำ แบบแผนการใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่าและมีกฎโอบายในการรักษาความสมบูรณ์ของป่าผ่านทางพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายไปตามภูมิโนเวศและวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง แม้ว่าชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มคนพื้นเมืองจะมีการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งรัฐเองก็มีนโยบายและกฎหมายในการหยุดการทำลายป่าก็ตาม แต่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยยังมีการลดน้อยถอยลงและการทำลายป่ายังดำรงอยู่ ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยทั้งการปฏิบัติ นโยบายและกฎหมายที่ไม่เอื้อและมีความขัดแย้งในตัวนโยบายเองและการปฏิบัติจริง ในขณะที่กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้พยายามในการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้ เพื่อรักษาขนาดและพื้นที่ของป่าแต่นโยบายในการส่งเสริมพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่และความต้องการของตลาดมีการขยายตัวและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและกระบวนทัศน์ของคนท้องถิ่นนอกจากนั้นกฎหมายป่าไม้ที่ไม่เอื้อและไม่ทันสมัยต่อสถานการณ์ถือเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ซึ่งสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนและทรัพยากรป่าไม้ (สมหญิง สุนทรวงษ์, 2554)

ความเชื่อมั่นที่ว่าป่าชุมชนสามารถอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงว่า เมื่อชีวิตของชุมชนขึ้นอยู่กับความอยู่รอดของป่า ไม่ว่าในฐานะที่ป่านั้นเป็นแหล่งน้ำก็ดี ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกก็ดี อาหารและวัสดุปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพของชุมชนก็ดีหลายอย่างหรือทุกอย่างรวมกันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชุมชนต้องอนุรักษ์ป่าโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีอำนาจภายนอก ไปบังคับ ถ้าความอยู่รอดของชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับป่า พวกเขาจะไม่เห็นความสำคัญที่จะรักษาป่า นอกจากนั้น ชุมชนจะไม่รักษาป่าถ้าหากเขาไม่ได้เป็นเจ้าของและเป็นผู้ได้รับประโยชน์ เราไม่อาจเรียกร้องให้ชุมชน “เสียสละ” ในประเทศหรือสังคมที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และไม่มีการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพยากรของส่วนรวมอย่างเป็นธรรม ต้องเข้าใจว่าเมื่อพูดถึงชุมชน เราไม่ได้หมายความว่าเฉพาะแค่ป่าที่เป็นรูปธรรม คือ พื้นที่ที่ต้นไม้ พืช สัตว์และแมลงต่างๆ อาศัยอยู่เท่านั้น ป่าชุมชนที่แท้จริงแล้วคือ วิถีชีวิต ของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำมาหากิน เรื่องระบบครอบครัวเครือญาติ เรื่องของโครงสร้างอำนาจและกฎระเบียบต่างๆ เหล่านี้ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน อธิบายและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ความเชื่อเรื่องผีสงนางไม้ เทวดาอารักษ์ผู้รักษาป่า มีความหมายและความสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้เข้าใจได้ก็ต่อเมื่อเรามองออกมาจากทัศนคติของชาวบ้าน ไม่ใช่เอาความคิดเห็นความเชื่อของเราไปตัดสิน(นันทพงศ์ ปุณชันต์, 2552)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นสนใจที่จะศึกษาการจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษา ป่าชุมชนดงหัน บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษา บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการจัดการป่าแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ป่าชุมชนดงหัน บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษา บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบการจัดการป่าแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ป่าชุมชนดงหัน บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ได้แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษา บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) จากการลงพื้นที่ภาคสนามในชุมชนบ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด และใช้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 2 คน ประชาชน 11 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน หัวหน้าชมรมอนุรักษ์ป่าไม้ 2 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ 2 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย และขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทดสอบสัมภาษณ์เบื้องต้นกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจดบันทึกข้อมูล รวมไปถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลักในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล 3) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล 4) ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับผู้ให้สัมภาษณ์ (Key Informants) เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น รวมทั้งนัดหมายการลงพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูล 5) ติดต่อประสานงานกับสำนักงานคณะนิติรัฐศาสตร์เพื่อขอหนังสือราชการรับรองการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 6) ลงพื้นที่สัมภาษณ์ภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการ

สัมภาษณ์ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) 2) นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความโดยการจัดกลุ่มประเด็น (Grouping) 3) ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นของข้อมูล โดยการอธิบายความ (Explanation) และการตีความข้อมูล (Interpretation) ที่ได้โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ 4) อภิปรายผลพร้อมพรรณนาความ (Description) ข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะ 2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล 2) นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความโดยการจัดกลุ่มประเด็น (Grouping) 3) ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นของข้อมูล โดยการอธิบายความ (Explanation) และการตีความข้อมูล (Interpretation) 4) อภิปรายผลโดยการพรรณนาความ (Description) ผลของการสนทนา

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการจัดการป่าแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ป่าชุมชนดงหัน บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เมื่อก่อนป่าดงหันยังไม่เป็นป่าชุมชนทางเทศบาลตำบลท่าม่วงกับป่าสงวนแห่งชาติจึงทำโครงการขอเป็นป่าชุมชนในปี พ.ศ.2561 เทศบาลตำบลท่าม่วงจึงขอทำเป็นป่าชุมชนเพื่อให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าด้วย ขอเป็นป่าชุมชนแล้วจึงมีการจัดทำแผนในการอนุรักษ์ป่าขึ้นทุกปีในการทำแผนการอนุรักษ์ป่าจะมีเทศบาลตำบลท่าม่วงเป็นศูนย์กลางในการนำการอนุรักษ์ป่าแล้วก็มีประชาชนในพื้นที่ร่วมกับเทศบาลตำบลท่าม่วงมีการทำโครงการไปของงบประมาณจากกรมป่าไม้ กรมป่าไม้ก็เลยอนุมัติให้มีโครงการอนุรักษ์ป่า การดูแลป่าไม้เราจะแต่งตั้งกรรมการเป็นหมู่บ้าน มอบหมายการทำงานเป็นส่วนๆ โดยการดูแลป่าเราจะมีการจัดเวรยามของฝ่ายปกครองส่วนประชาชนก็ช่วยสอดส่องดูแลช่วยกัน จากนั้นมีการติดารอบป่าไม้ให้รู้ว่าเป็นเขตของป่าชุมชนไม่ให้ผู้คนเข้ามาบุกรุกมีการตัดไม้ทำลายป่าประชาชนตำบลท่าม่วงจึงทำเรื่องไปเรียกร้องกับกรมป่าไม้แล้วจึงมีการทำโครงการอนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์ก็นำเอาประสิทธิภาพเข้ามาอนุรักษ์ด้วยก็เป็นกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ป่าไม่มีการลักลอบป่าแล้วยังมีการนำการบวชป่าก็เป็นกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ป่า

5.2 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษา บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ในการจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ร่วมกับบุคลากรของรัฐในชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลักด้วยการปฏิบัติงานในรูปแบบคณะกรรมการซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูแลและมีประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ดูแลดำเนินโดยหลักๆ แล้วการดูแลและจัดการป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สภาพคงอยู่ถาวรและมีพัฒนาการที่อุดมสมบูรณ์ขึ้นโดยการจัดการอย่างเป็นระบบและสามารถส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพัฒนาป่าชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนให้มีตลอดไปจะรุ่นสู่รุ่นอย่างยั่งยืนโดยมีการให้ความรู้ปลูกฝังชักจูง

การกระตุ้นเตือนให้ประชาชนมีความเข้าใจและนำไปปฏิบัติและสามารถถ่ายทอดจากตนเองสู่ผู้อื่นเพื่อ ดำรงไว้ซึ่งป่าชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและท้องถิ่นต่อไป

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมพบว่าเมื่อก่อนป่าดงหันทันยังไม่เป็นป่าชุมชนทางเทศบาลกับป่าสงวน แห่งชาติจึงทำโครงการขอเป็นป่าชุมชน เทศบาลจึงขอทำเป็นป่าชุมชนเพื่อให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ป่าด้วย ขอเป็นป่าชุมชนแล้วจึงมีการจัดทำแผนในการอนุรักษ์ป่าขึ้นทุกปีในการทำแผนการ อนุรักษ์ป่าจะมีเทศบาลเป็นศูนย์กลางในการนำการอนุรักษ์ป่าแล้วก็มีประชาชนในพื้นที่ร่วมกับเทศบาล มีการทำโครงการไปของงบประมาณจากกรมป่าไม้ กรมป่าไม้ก็เลยอนุมัติให้มีโครงการอนุรักษ์ป่าจึงได้รับโล่ ครอบเกล้าป่าไม้ดีที่สุดในตำบล การดูแลป่าไม้เราจะแต่งตั้งกรรมการเป็นหมู่บ้านมอบหมายการทำงานเป็นส่วนๆ โดยการดูแลป่าเราจะมีการจัดเวรยามของฝ่ายปกครองส่วนประชาชนก็ช่วยสอดส่องดูแลช่วยกัน จากนั้นมี การตีตราอบป่าไม้ให้รู้ว่าเป็นเขตของป่าชุมชนไม่ให้ผู้คนเข้ามาบุกรุก สมัยก่อนเจ้าหน้าที่ไม่เข้มงวดตรวจ ชนป่ามากมีการลักลอบตัดต้นไม้หายไปเยอะ ประชาชนตำบลท่าม่วงจึงทำเรื่องไปเรียกร้องกับกรมป่าไม้ แล้วจึงมีการทำโครงการอนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์ก็นำเอาประเพณีความเชื่อเข้ามาอนุรักษ์ด้วยก็เป็นกลยุทธ์ ในการอนุรักษ์ป่าไม่ให้มีการลักลอบป่าแล้วยังมีการนำการบวชป่าก็เป็นกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ป่าเพราะเชื่อ ว่าการบวชป่านั้นมีจิวรพระเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเหมือนพระก็ทำให้คนหวาดกลัวไม่กล้าตัดไม้ ทำลายป่าเป็นความเชื่อที่เชื่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ประชาชนก็ไม่กล้าตัดไม้ทำลายเพราะกลัวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในพิธีบวชป่านั้นจะนำเอาจิวรพระไปผูกมัดกับต้นไม้แล้วกล่าวว่าหากผู้ใดไปตัดไม้ทำลายป่าขอให้มือน เป็นไปสิ่งที่ทำให้เป็นการอนุรักษ์ป่าที่ทำให้ประชาชนหวาดกลัวเป็นสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนไม่ไปไม้ ทำลายป่าบวชป่าก็เป็นกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ป่าอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่ทำลายป่า บุกรุกป่าแล้ว ยังมีการสร้างกลยุทธ์ให้เยาวชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลป่าโดยมีการผูกเสี่ยวกับต้นไม้ถ้ามีการผูกเสี่ยวกับ ต้นไม้แล้วให้เยาวชนนั้นเป็นเจ้าของต้นไม้ให้ดูแลต้นไม้ของตนเองการที่มีป่าอยู่ในพื้นที่ชุมชนนี้ชุมชนก็ ได้รับประโยชน์จากป่ามากมายไม่ว่าจะเป็นหาอาหารป่า แล้วยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วย

6.2 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกรณีศึกษา ป่าชุมชนดงหันทัน บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่ จะต้องอนุรักษ์ไว้เพื่อหล่อเลี้ยงทุกชีวิตในชุมชนและสมาชิกในชุมชนรุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วม ของชุมชนในทุกๆระดับจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งจะต้องมีการกระตุ้นเตือน ชักจูง ตลอดจนชี้แนะให้ ประชาชนมีความเข้าใจและเชื่อมั่นว่าตนเองมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้การจัดการป่าชุมชนประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งตนเองและท้องถิ่น ในแง่ของการเป็นแหล่งผลต่ออาหาร

และทรัพยากรต่างๆ ให้กับชุมชนท้องถิ่นถ้าเป็นไปได้ชุมชนก็ดูแลฝ่ายปกครองก็ดูแลอยู่แล้วก็อยากให้
โครงการ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเข้ามาดูแลรักษาป่าด้วยนักศึกษาสามารถสอดส่องดูแลได้ดีกว่าชุมชนจึง
อยากให้มันักศึกษาจากราชภัฏร้อยเอ็ดและเข้ามารับรู้รับทราบช่วยสอดส่องดูแลปกป้องดูแลรักษาป่า
ร่วมกับชุมชนไม่ให้ป่าเสื่อมโทรมไปแล้วชุมชนยังไม่มียงบประมาณเพียงพอในการทำโครงการอนุรักษ์ป่าจึง
อยากให้มันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาจากโครงการหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน เพิ่มขึ้น
เพื่อปลูกฝังจิตใต้สำนึกของประชาชนในชุมชนให้รักและหวงแหนป่าและจัดสรรงบประมาณมาเพื่อพัฒนา
ฟื้นฟูป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นกว่าเดิมและหากกลยุทธ์ต่างๆที่จะให้ประชาชนรู้สึกรักป่ารู้สึก
ป่าเป็นของตัวเองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อที่จะให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ
ป่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรทัย ก๊กผล (2546) ที่มีผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน
คือกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และ ความ
คิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ
ร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควร เข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและ
ประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การรับรู้ การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทองใบ สุตขารี (2543) ผลการศึกษาพบว่าการมี
ส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการที่ผู้นำ สามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่
บุคลากรเป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจ ในการทำงานมากขึ้นมีลักษณะเป็นกระบวนการที่จะทำให้
พนักงานมีสิทธิเสียงในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานของตนบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจมี
ความผูกพันในการทำงานยิ่งกว่าการ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่านั้นยิ่งไปกว่านั้นการเข้าไปมีส่วนร่วม
จะทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้นส่งผลให้บุคคลเกิดความพอใจในการทำงาน
และมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานตลอดจนทำให้เขาได้รับการยอมรับ (Recognition)
มีความรับผิดชอบ (Responsibility) และเกิดความนับถือตนเองมากขึ้น (Self-esteem)นอกจากนี้ยัง
พบว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรส่งผลให้ เขามีความชัดเจนในความคาดหวังมากยิ่งขึ้นกล่าวคือการมีส่วน
ร่วมในการตัดสินใจจะทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจการทำงานและการบริหารงานในองค์กรได้ดียิ่งขึ้น
อีกทั้งจะเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจในการทำงานกับระบบรางวัลได้ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ
จุฬารัตน์ โสตะ (2543) ที่มีผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามา
ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจ
หรือกระบวนการบริหาร และ ประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
กับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ
การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการ
หรือปฏิบัติภารกิจต่างๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจ และ องค์กรใน

ที่สุดนอกจากนี้ผลการวิจัยยังแตกต่างจากผลงานวิจัยของ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) โดยประเด็นที่แตกต่างคือพบว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมมีประชาชนมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลท่าม่วง ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดย ให้ โรงเรียนและศาสนาเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเช่นการทำพิธีบวชป่าเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการหวงแหน และการจัดตั้งคณะกรรมการสอนดูแลอย่างเป็นระบบให้ชัดเจน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลท่าม่วงมีการจัดทำโครงการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยมีการนำเอาผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน โรงเรียน เข้ามาร่วมการอนุรักษ์ป่าชุมชน การอนุรักษ์ป่าชุมชนก็จะมีการจัดเวรยามให้ชัดเจนมีการนำพิธีทางศาสนาเข้ามาร่วมด้วยเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกไม่มีการทำลายป่า

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรจะมีการทำวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของชุมชนและหน่วยงานรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในเขตพื้นที่บ้านท่าม่วง

7.3.2 ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาผลกระทบ สภาพปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนในเขตพื้นที่บ้านท่าม่วง

8. บรรณานุกรม

- จุฬารัตน์ โสตะ. (2543). กลยุทธ์เพื่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 8(1). 18-22.
- ทองใบ สุดชาติ. (2543). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นันทพงศ์ ปุณฺชนธ์. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโคกป่าสี ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมหญิง สุนทรวงษ์. (2554). **แนวคิดและรูปแบบของ REDD ที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนและเป็นธรรมในบริบทสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- อรรถัย กักพล. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิปริญญาโทสำหรับนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.